

موسس اولین لژ فراماسونری در ایران

۲۳ خرداد ۱۴۰۰ ساعت ۱۴:۴۹

در مرور تاریخ مشروطیت فراموشخانه نام آشنایی است. جایگاهی که بنیانگذارش میرزا ملکم خان ناظم‌الدوله را به روشنفکری مرموز تبدیل کرد که برخی او را تنها در جایگاه فراماسونری که عامل غرب بوده، تعریف کنند و دیگرانی نوسازی سیاسی و بازتعریف برخی مفاهیم در عرصه روشنفکری دوران مشروطه را مرهون وی ببینند.

در مرور تاریخ مشروطیت فراموشخانه نام آشنایی است. جایگاهی که بنیانگذارش [میرزا ملکم خان ناظم‌الدوله](#) را به روشنفکری مرموز تبدیل کرد که برخی او را تنها در جایگاه فراماسونری که عامل غرب بوده، تعریف کنند و دیگرانی نوسازی سیاسی و بازتعریف برخی مفاهیم در عرصه روشنفکری دوران مشروطه را مرهون وی ببینند. میرزا ملکم خان معروف به ناظم‌الدوله، سیاستمدار، اندیشمند، نویسنده و روزنامه‌نویس دوره قاجار بود. وی در سال ۱۲۴۹ هجری قمری در خانواده‌ای متوسط در منطقه جلفای اصفهان متولد شد. پدرش میرزا یعقوب سنگ‌تراش از ارمنیان جلفا بود. میرزا یعقوب که خود را از خویشاوندان «ژان ژاک روسو» فیلسوف سیاسی و پرآوازه فرانسوی می‌دانست، ادعا داشت که به دین اسلام گرویده است. این ادعا چندان مورد قبول پژوهش‌گران و محققانی که به مطالعه احوال او پرداخته بودند، قرار نگرفت چرا که این محققان بر این باورند که اسلام آوردن وی مصلحت‌اندیشانه و به قصد نفوذ در دستگاه سیاسی و اداری کشور بود. بدبینی‌ای که بعدها نسبت به فرزند او ملکم نیز وجود داشت. میرزا یعقوب فرزند خود ملکم را در ده‌سالگی راهی پاریس کرد تا در آنجا به تحصیل علم بپردازد. ملکم پس از هفت سال اقامت در فرنگ به ایران بازگشت و به‌عنوان مترجم در وزارت امور خارجه مشغول به کار شد. افزون بر کار ترجمه، در دارالفنون به تدریس هندسه، لگاریتم و جغرافیا پرداخت. یکی از مهم‌ترین کارهایی که ملکم خان در عرصه سیاست انجام داد تاسیس فراموشخانه بود. در کتب و ادبیات سیاسی از ملکم به‌عنوان اولین موسس لژ فراماسونری در ایران یاد می‌کنند. تاریخ برپایی فراموشخانه را ۱۲۷۵ تا ۱۲۷۷ قمری ذکر کرده‌اند. گرچه بسیاری از راز و رمزهای فراموشخانه، هنوز بر پژوهش‌گران پوشیده است، اما مرام آن را ترویج و تبلیغ اصول آزادی و انتقاد از استبداد و آشنا کردن روشنفکران با راز پیشرفت مغرب زمین ذکر کرده‌اند. از آنجا که ترکیب اعضای فراموشخانه، فعالیت‌ها و آموزه‌های آنان آمیخته با پنهان‌کاری بود، ناصرالدین شاه را به فرجام فعالیت آنها بیمناک ساخت. ناصرالدین شاه همچنین در اثر تلقین اطرافیان به این نتیجه رسید که «تشکیل فراموشخانه و ترویج افکار آزادی، مقدمه انحلال سلطنت قاجاریه است»، به‌همین دلیل در دوازدهم ربیع الثانی ۱۲۷۸ قمری دستور برچیده شدن آن را صادر کرد.

منبع: حسن قاضی مرادی، «ملکم‌خان: نظریه پرداز نوسازی سیاسی در صدر مشروطه»، تهران، نشر آمه، ۱۳۹۷، ص ۶۷

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/48381/ایران-فراماسونری-لژ-اولین-موسسه/>